

Сёнтёрүү ялавё

Муркаш район хаҗачё

1944 сұлхи майн 5-мёшёнченпе тухать

54 (7694) №

Юн кун, 2009 сұлхи июлён (утә) 8-мёшё

Хакё ирёлкё

Паян – Семье, юрату тата шанчаклах кунё

Хисеплө ентешем!
Сире пурне те Семье, юрату тата шанчаклах кунё ячөпе саламлатпә.

Кәсалхипе иккёмөш хут паллә таватпәр сак кунә. Сак сөнө уяв пирән пурнаса килсе кени хаех пирән сёршывра семье ыйтәвне тәп ыйтусен шутне кёртнине, унән пёлтерөшне пысака курса хакланине кәтартса парать. Юлашки сүлсөнчө семейесене пулашас тесе патшалаш шайәнчө туса ирттерекен ёссөм те сакнах сиреплетесе парассө.

Чән та, семье, таван кил ашши кашни сыннан пурнассөнчө ёмөрлөх асра юлат. Пурнасс таршшөпөх вай-хават парса тарать. Семейерех ача ас-хакәлла нравственность телөшөнчөн пур енлө аталанса үсет, хурапа шурра уйәрма ханәхәть, ыра ёссөм ытларәх туни сынна пархатар кунине анланса үсет. Савәнна ашшө-амәшөн ачисөм йөркеллө кил-йышра үсчөр, вөссөм төрөс воспитани илччөр тесе хайсенчен килнине йәлт тавасчө. Ывәл-хөрөрсен пу-

ласләхө әнәслә пуласси сакәнтан килнине асра тытасчө. Эсир пөр-пөрине ыра чунлә пулни, пөр-пөрне шанни, пөрле канашлани сире йывәрләхсене сөнтөрме пулашать. Павел апостол каланә пек, юратакан сын чәтәмлә пулат, усал ёс те тумаст, әмсанмасть те, төрөсмәрләхә курса савәнмасть те, қасарать, шанать, өненет, сынсене ыра сунать. Мөн пөчөкрөн сәкна курса-туиса үсекен ача пурнассөра сүхалса каймасть. Семейери юратупа килешү вөссөне пурнасс сүлөпе төрөс утма пулашассө.

Сак уява халалланә Петрпа Феврония Муромскисөм пек өмөр таршшөпөх таса та ыра чунлә пулма, пөр-пөрне чөререн парәнса, анланса, пулашса, чән-чән таса юратупа пурәнна ырләх-сывләх сунатпә. Кун-сүләр вәрәм та телөйлө пултәр. Чүн ашши сирөн пөрре те ан иксөлтөр. Сывәх сывнәрсөм пурри сире яланах хавхалантарса тәтәр.

Район пусләхө Ю.А. ИВАНОВ.

«Симёс ёс сире» малашләхә пәхса

Пөр төллөвлөн, йывәрләхсене сирсе

Районти пөрлешүллө хуҗаләхсөнчө хөрсө кайсах вильәх апачө хәтөрлөс ёс пырат. Паян сителөклө апачө хәтөрлени ситес хөлшөн питех те пөлтерөшлө. Высә пулмөс-и хөл кунөссөм? Илес продукция сителөклипөх алла кертөпөр-и? Сак ыйту сине тулли хурав парас тесен иртнө хөл кунөссө саврәнса пәхса пулат. Мөнле ситменлөхсөм пулнә унта, вильәх-чөрлөхрөн продукция илессине үстерме мөн туса ситереймен? Сак ыйтусөм

сине паян төрөс хуравсөм парсан ситес хөл кунөссөнчө ситменлөхсөм те хайсемөх сүхалөс. Ака черөтлө ял хуҗаләх сүлөн пөрремөш суррийө хыса юлнә май иртнө хөл кунөссөнчө ёс-хөл те алә ту-панө сичи пөкөх куранать. Ана тата пөлтөрхи ёссөне тивөсшлипе хак парас, алә ус-масәр ёсленисөне чыслас төллөвпе нумаях пулмәсть район администрацийөн ял хуҗаләх пайө пөрлешүллө ситменлөхсөнчө обществәлла

вильәх-чөрлөх патөнчө ёслекөнсемпе пөтөмлөтү турө. Малтанах вильәх-чөрлөх отарслөн 2008 сұлхи ёс кә-тартәвөссөмпе район администрацийөн ял хуҗаләх пайөн трацийөн В. Ананьев анлә док-лад туса пачө. Хайөн сәмах-өнчө Владислав Кириллович отарслөн кашни өнө сичи уйрәммән чарәнса тәчө. Сүтсе явмалли вара сахал мар. Вөссөне төрөс пөтөмлөт-ни – кәсалхи үсөмлө ёс-хөл сәл кусө. (Вөсө 3-мөш стр).

Район уй-хирөссөнчө

Ёссөн черөтөнчө

Эсир сән үкерчөкре куракан Суворов яч. хис. хуҗаләх ертүси В. Андреев тата «Орино» хуҗаләхән төп агро-номө И. Блинова – паян пусөкөн тыра-пул пуссинчө. Сыв-харакан вьрма «симөс ёс сү» пөкөх шутлаттарат.

Хальлөхө вара хресчен вильәх апачө хәтөрлөссөпе вай хурать. Утә уйәхөн 6-мөшө төлнө районти пөрлешүллө тата хресчен (фермер) хуҗаләхсөм пөрлөхи тәрәшү-ләхпа ситес хөл валли 3546 тонна (63 процент) утә, 1700 тонна (21 процент) сенаж, 4480 тонна (23 процент) силос янтәланә. Сак вәхәта нумай сүл үсекен кураксөне хуҗаләхсөм пурө 3726 гектар (37 процент) сүлнә. Утә хәт-өрлөмелли плана «Передовик» хуҗаләх 218 процент (375 тонна) пурнасланә. Савән пөкөх утә хәтөрлөссөпе Чка-лов яч. хис., «Сятедь» хуҗаләхсөм те паләртнә план-ран ирттересе тултарнә.

Хуҗаләхсөне силоспа сенаж хывас ёс вай илсе пырат. Чапаев яч. хис. хуҗаләхәра силос хывассөпе плана 120 про-цент (1000 тонна) пурнасланә. «ВТМ» чикеллө явәпләхлә общество 20 тонна вита-минлә курак сәнәхө янтәланә.

А. БЕЛОВ сән үкерчөкө.

Агломераци ыйтәвөссөмпе

Эсир мөн сөнөтөр?

Шупашкар агломерацине туса хурасси, унән төллөв-өссөмпе зааачисөм сичне эфир хаҗатән иртнө номерө-ссөнчө чарәннәчө ёнтө. Шупашкар, Сөнө Шупашкар ху-лөссө, Шупашкар, Сөнтөрвәрри, Муркаш, Сөрпү район-өссөм пөр чәмәра пөрлөшнн төп хуламәршән та, муниципалитетсөмшөн те малашләхшән илөртүллөне, усәллөне пөлөтөпөр. Агломераци аталанәвөн малашләх-не шута илсе, Шупашкар хулин 2020 сүлччөнхи атала-нәвөн Стратеги проектне хәтөрлөнө ёнтө. Халәхпа сүтсе явса, унән сөнөвне шута илнө, отарслөссө м-нистерствисөмпе, муниципаллә йөркелүссөмпе килөш-тернө хысәән депутатсөн Шупашкар хулин Пухәвнө пәхса тухса сиреплетесе тәратассө.

Стратеги планне муниципаллә шайра хәтөрлени ху-лан нумай вәхәтләх аталанәвөн төллөвөссөне экономи-ка төлөшөнчө кулленчи чәнләхә, халәх, вьрәннти биз-нес-сообществәсөн шухәшнө шута илсе паләртма май парать.

Мөнле ыра үлшәнүссөм пулса иртмелле пирөн район-та Шупашкар агломерацине көнө май? Сак төп ыйту тавра пулчө те пирөн каласу район администрацийөн экономика пайөн пусләхөне Э.И. СИМАКОВАТА.

–Эльвира Иосифовна, Муркаш районө – ял хуҗаләх районө. Ял сүннишөн усәллө мөнле үлшәнүссөм пулса иртмелле унта малашнө?

–Чи малтанах сакна паләрт-са хәварам. Шупашкар агло-мерацине көрөкөн хуласөмпе районсенчөн кашних агломе-рацие туса хурас төлөшөпе хай-сен сөнөвөссөне тәратнә. Сав шутран – Муркаш районө те. Сав сөнүссөнчө ял хуҗаләхөпе сыхәннисөм те сахал мар. Чи малтанах ял хуҗаләхөнчө сөнө технологияпе анлән усә кур-малла. Усә курман сөр лаптә-көссөне ял хуҗаләх саврәнш-не кертмелле. Сөнө ёс вьрән-нөссөм тавас төллөвпе усә кур-ман кушман пурләх объекчөс-өне ёслеттересе яма инвестор-сөне явәштармалла.

Савән пөкөх килти хушма хуҗаләхсөнчө, ял хуҗаләх предприяийөссөнчө туса илнө ял хуҗаләх продукцияне вьр-настарассине сәмәллатмал-

ла. Сак төллөвпе хула валли ял хуҗаләх продукчөссөм тәра-тасси пирки малтанах килешү туни ку ёсө сәмәллатать. Ял сүнни хайөн ёсө сая кайман-нине, продукция аста вьрнас-тарма май пулнине малтанах пөлсе тарать. Савән пөкөх район территорияөнчө ял ху-җаләх продукцияне тирпейле-кен цех усни те аван пулмал-ла. Каләпәр, купәста, сөр улми е ытти пәхча симөсө тирпей-лөме. Москакассинчө ял ху-җаләх пасарне усни те ял сүн-нишөн кәмәллә пулөччө. Савән пөкөх «Заря» чикеллө явәпләхлә обществәра сөтрөн сөт продукцияне хәтөрлөмел-ли цех усас төллөвө те па-ләртнә. «Муркашри сөт-су за-вочө» акционерсен усө обще-ствинчө сөт продукцияне пла-стик келенчөссөнчө, «тетра-пак» пакетсенчө кәларни те, йогур-тсөм кәлармалли сөнө лини усни те халәхран, ял хуҗаләх предприяийөссөнчө сөтө ыт-ларах йышәнма май парөччө.

–Паянхи сивөчө ыйтусөнчөн пөри – ёс вьрәнчө ситменни. Сак сөнөрен усәлмалли цөхсөнчө чылай сын ёс түпө. Ку өнөпе тата мөн паләртнә малашләхә валли?

–Паллах, вьрәнта үсәлакан объектсөнчө хамәр район сын-нисөмөх ёс вьрәнчө түпөс. Ака Мән Сөнтөр өнчи «Легион 21» чикеллө явәпләхлә обществә-ра вьрәнти тәмпа усә курса керамикәран сөнө йышчи кирпөч кәларма паләртнә. Бизнес-инкубатора йөркеллө ёслеттересе ямалла пирөн тата «Моргаушагропромснаб» МУПра производство өнөпе ёслекен бизнес-инкубатор пулмалла. Ивановкәпа Каләй-касси патөнчө сул хөрринчө кирлө пулашусөне памалли центр туса хуни те ку тәрәх-ра пурәнкансөне ёс вьрәнчө тү-ма пулашө.

Сакәннә пөрлөх пирөн хула-ра кирлө профессии валли те кадрсен хәтөрлөс ыйтәва төпе хумалла. Халәх ёс вьрәнчөссөн вакансийөссөм сичнен пөлсөх ёслекен бизнес-инкубатор пулмалла. Ивановкәпа Каләй-касси патөнчө сул хөрринчө кирлө пулашусөне памалли центр туса хуни те ку тәрәх-ра пурәнкансөне ёс вьрәнчө тү-ма пулашө.

–Ытти отарслөссөнчө мөнле ёссөм туса ирттерме паләртнә?
–Пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналлә хуҗаләх өнөпе илес пулсан, сакна паләрт-малла: Муркашра, Мән Сөнтөртө, ытти ялсенчө шыв-

па тивөстөрмелли системәна реконструкциямеллө, Мур-кашри Парковәй урамри квар-тала валли шыв, газ пәрә-хөссөм хывмалла, канализаци сөчөссөне, подстанциясөм, канализацин тасатмалли соор-уженийөссөне тумалла. Ялсен-чө сөнө урамсөне электричө-ство кертмелле, сүп-сап тәк-малли сөнө полигон тумалла.

Медицинәра пөтөмөшлө практика врачөн уйрәмөссөн ёснө вәйлатмалла, вөссөн шут-не 10-на ситөрмелле. Мән Сөнтөрти больницәна кунти «Васкавлә пулашу» филиалө-пе пөрле сыхласа хәвармал-ла. Муркашра сөнө поликли-ника тумалла. Больницәна паянхи кун ыйтәкан оборудо-ванипе тивөстөрмелле: «Вас-кавлә пулашу» уйрәмөссөне малалла аталантармалла.

Култура сферинчө те ыра паләрәмсөм пулмалла: район центрөнчи Култура суртне ре-конструкциясөне вәл паракан пулашусөн йышнө үстермел-ле. Кашни ял тәрәхөнчө сөнөтнө база Култура сурчө-ссөм пулмалла. Библиотекасө-не Интернетта ытларәх тухма май паракан паянхи технологи-ги центрөссөм туса хумалла. 2012 сүлта Муркашра түпе ай-өнчө тури чәвашсен культури музейө пулмалла.

Муркаш районө паллә вь-рәнсөмпе те пуян. Ку төлөшө «Ялти туризм» маршручөссөне паләртас шухәш пур.

–Тавах, Эльвира Иосифовна, каласушән.
Вулакансөне вара сакна каласушән. Эсир мөнле кура-тәр Муркаш районөн пулса-ләхнө? Хәвәр сөнөвөрсөне район администрацийөн экономика пайөн пөлтерме пултаратәр. Тел: 62-3-41; 62-3-39; 62-2-45.
Л.ПАВЛОВА каласнә.

Пенси фондөнчөн хыпарлассө

Ача амәшөн капиталө шүчөпе – 12 пин тенкө

Ку сөнөлөх ача амәшөн капиталөпе усә куракансөне пырса тивөт. Вөссөм пөр хут ача амәшөн капиталө шүчөпе 12 пин тенкө уқсан илме Пенси Фондне заявлени сывса пама пултарассө. Ку суммәпа ача миөсө сүлтинө пәхмасәрах хәвәр пөлнө пек усә курма пултаратәр.

Ача амәшөн капиталө шүчөпе уқса уйәрса пани кәткәс эконо-мика тапхәрөнчө ачаллә семейесөне пулашассөпе сыхәннә. Савәнпа саккунпа заявлени памалли уйрәм сроскөне паләртнә. Ку вәл иккёмөш тата хысәәнхи ача хәсән суралнинчөн килет:
– 2007 сұлхи январөн 1-мөшөнчөн тытәнса 2009 сұлхи сентябрөн 30-мөшөччөн суралнә пулсан, заявленисөне 2009 сұлхи декабрөн 31-мөшөччөн йышәнәссө;
– 2009 сұлхи октябрөн 1-мөшөнчөн тытәнса 2009 сұлхи декабрөн 31-мөшөччөн суралнә пулсан, заявленисөне 2010 сұлхи мартән 31-мөшөччөн йышәнәссө.

РФ Сывләхә сыхлас ёс тата социаллә аталану министрствин хушәвөпе килөшүллө, заявленипе пөрле паспорт, ача амәшөн капиталөн сертификачө тата сөт реквизицөссөм пирки бан-кран илнө справка е банк вклячөн (сөчөчөн) килөшөвө кирлө пу-лать.

Заявленисөне пөр уйәх хушшинчө пәхса тухассө. 12 пин тен-көнө савән чухнө түлөмөссөн пултарассө: унпа пөтөмлөх усә курса пөтөрнө пулсан, унән хуси Раҗсейре пурәнмасть пул-сан, ашшө-амәшөн прависөнчөн хәтарнә пулсан е ачана хир-өшлө преступлени тунә пулсан. 12 пин тенкө түлөвө пөр хут кәна парассө.

12 пин тенкөнө түлөсси пирки йышәнү пулсан, әна заявлени панәранпа 2 уйәх хушшинчө заявителөн сөчөчө сине куҗарса парассө.

Чәваш Республикинчө асәннә түлөвө 13 пин сүнна яхән илме пултарать пулсан, пирөн районта ку хисөп – 500 сүнна яхән. 2009 сұлхи январөн 1-мөшөнчөн тытәнса ача амәшөн капи-талөн виөси 312 пин те 162 тенкө те 50 пуспа танлашась.

О. АЛЕКСЕЕВА,

РФ Пенси фончөн районти управленийөн пай пусләхө.

«Единая Россия» партин Муркаш районөнчи уйрәмөн обществәлла йышәнү пүлөмөссөне граждәнсөне июль уйәхөнчө йышәнмалли график

Хәш кун	Йышәнмалли вәхәт	Кам йышәнәт
Июлөн 9-мөшө	10-14 сөх.	С.С. ИВАНОВ, Чәваш Республикин Патшаләх Канәшөн депутачөн В.А. Морозовән пулашканөн
Июлөн 16-мөшө	10-14 сөх.	В.Г. ДАНИЛОВ, Чәваш Республикин Патшаләх Канәшөн депутачө, политканаш членө
Июлөн 23-мөшө	10-14 сөх.	Ю.А. ИВАНОВ, район пусләхө, политканаш секретарө
Июлөн 30-мөшө	10-14 сөх.	Г.С. АБРОСЕЕВ, депутатсөн «Единая Россия» ушкәнөн ертүси, депутатсөн районти Пухәвнө председателөн сүмө

Саламлатпәр

Пирөн юратнә йәмәка, хисеплө тәванәмәра – Валентина Ананьевна ТУКМАКОВАНА юбилей ячөпе чөререн тухакан чи ашә сәмахсөмпе саламлатпәр. Ыра кәмәлла, тулли те сирөп сывләхпа, пуан көрө-кепе тата йышлә тәванүссөмпе санән татах нумай сүл пирө савәнтарса пурәнмалла пултәр.
Саламлаканөссөм: Скворцовсен, Козловсен семейисөм тата йышлә тәванөссөм.

Хисеплө те хаклә сүннәмәра, юратнә мәшәра, анненө, кукамая – Муркаш салинчө пурәнканан Любовь Николаевна ЖЕРЕХОВАНА 50 сұлхи юбилей ячөпе ашшән-ашшән саламлатпәр. Эсө – пирөн пурнассө илемө, малашләх әраскалө. Хамәр-па юнашар сан пек әнәслә та телөйлө сын пул-нишөн эфир пурсәмәр та пөр сын пек савәнатпәр. Татах нумай сүл ыра-сывә пурәнма сирөп сывләх сунатпәр, телөйлө әнәсу тәтәшәх юнашар пулас-са шанатпәр. Татах та нумай сүл пирөнпө юнашар пурәнма Турри пиллетөрчө сана. Эфир сана пите хытә юрататпәр! Эс пуррипе төнчө илемлө!
Салампа: амәшө, мәшәрө, хөрөссөм, аппәшө, мәнүчө тата мөн пур тәванөссөм.